

PATVIRTINTA
2020 m. spalio mėn. 29 d.
LSU Senato posėdyje,
protokolo Nr. 2

LIETUVOS SPORTO UNIVERSITETO ATVIROSIOS PRIEIGOS PRIE MOKSLO PUBLIKACIJŲ IR DUOMENŲ GAIRĖS

I skyrius BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos sporto universitetas (toliau – Universitetas) remia Europos Sąjungos politiką dėl atvirosios prieigos prie mokslo tyrimų rezultatų, gautų už viešąsias lėšas, ir galimybes vartotojui juos gauti be jokių finansinių, techninių ar teisinių apribojimų.
2. Universitetas pritaria galimybei laisvai atlikti paieškas atvirosios prieigos publikacijose ir (ar) su jomis susijusiuose duomenyse, taip pat pritaria šių mokslo rezultatų pakartotinio naudojimo (pernaudojimo) galimybei pasitelkiant automatines dokumentų turinio analizės priemones tiek, kiek tai neprieštaruoja autorių ir kitų šalių teisėms.
3. Universitetas siekia skleisti informaciją apie atvirąją prieigą ir jos naudą tarp Universiteto bendruomenės narių, palaiko ir remia pasaulines, nacionalines, regionines ir institucines atvirąją prieigą skatinančias iniciatyvas.
4. Universiteto atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gairės (toliau – Gairės) parengtos vadovaujantis Lietuvos sporto universiteto elektroninių dokumentų įkėlimo į Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinę sistemą tvarkos aprašu ir atsižvelgiant į Europos Sąjungos mokslo tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ atvirosios prieigos gaires bei Lietuvos mokslo tarybos parengtas Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gaires.

II skyrius GAIRIŲ TIKSLAS, SIEKINIAI, TAIKYMO SRITIS

5. Gairių tikslas – deklaruoti Universiteto poziciją dėl atvirosios prieigos ir pateikti Universiteto tyrėjams, vykdančioms mokslo tyrimų ir sklaidos projektus, esminius principus dėl atvirosios prieigos suteikimo prie mokslo publikacijų ir duomenų, gautų už viešąsias lėšas.
6. Gairėmis siekiama:
 - 6.1. užtikrinti mokslo tyrimų rezultatų ir mokslo žinių sklaidą;
 - 6.2. skatinti aktyvesnį mokslininkų bendradarbiavimą, mažinti galimai vienodų ir nekoordinuotų tyrimų skaičių;
 - 6.3. didinti mokslo tyrimų rezultatų patikimumą, skaidrų duomenų gavimą ir palaikymą, puoselėti akademinę etiką;
 - 6.4. palengvinti sąveiką tarp mokslo ir verslo, mokslo ir politikos formuotojų bei socialinių partnerių;
 - 6.5. sudaryti sąlygas didesnei mokslo rezultatų socialinei ir ekonominei grąžai.
7. Gairės taikomos viešosiomis lėšomis finansuojamų mokslo tyrimų ir sklaidos projektų mokslo publikacijoms ir projektų įgyvendinimo metu gautiems duomenims, išskyrus atvejus, numatytus 26 punkte.

III skyrius SĄVOKOS

8. Gairėse vartojamos šios sąvokos:
- 8.1. **Atviroji prieiga prie mokslo publikacijų ir duomenų** (angl. *Open Access*) (toliau – atviroji prieiga) – nemokama ir nevaržoma prieiga internete prie mokslo publikacijų, tyrimų duomenų ir kitos publikuotos bei nepublikuotos kokybiškos recenzuotos mokslo tyrimų medžiagos, kurią kiekvienas vartotojas gali laisvai skaityti, kopijuoti ir atlikti automatizuotą turinio analizę, nepažeisdamas autorių teisių.
 - 8.2. **Atvirosios prieigos talpykla** (toliau – talpykla) – techninė infrastruktūra, kurioje saugomos ir atveriamos mokslo publikacijos ir (ar) su jomis susiję ar atskirai pateikti mokslo tyrimų duomenys kartu pateikiant metaduomenis. Talpyklos gali būti nacionalinės, institucinės, teminės ar specializuotos, plačiai pripažįstamos atitinkamos mokslo srities akademinės bendruomenės.
 - 8.3. **Atvirosios prieigos žurnalai** – elektroniniai moksliniai žurnalai, kurių visi straipsniai yra recenzuoti ir atvirai, be papildomų mokesčių vartotojui prieinami internete. Vartotojas, jeigu leidžia kūrybinių bendrijų licencijos (angl. trumpinys *CC-BY*), gali šių straipsnių pagrindu kurti išvestinius kūrinius.
 - 8.4. **Auksinis atvirosios prieigos kelias** – mokslo publikacijų paskelbimas atvirąja prieiga, kai paskelbtas publikacijas galima skaityti nesumokėjus mokesčio, nes publikavimo išlaidos padengiamos ne iš prenumeratorių, bet iš kitų šaltinių.
 - 8.5. **Duomenys** – mokslo tyrimų metu sukaupti ir (ar) gauti rezultatai, kurie gali būti pateikiami ir atveriami drauge su jais pagrįstomis publikacijomis arba laikomi talpyklose, prieigą prie kurių numato talpyklą administruojanti institucija. Duomenys turi turėti identifikatorių ir metaduomenis.
 - 8.6. **Duomenų valdymo planas** (angl. *Data Management Plan, DMP*) – projekto duomenų, kaupimo, saugojimo ir jų prieinamumo dokumentas, kuriame nurodoma, kas bus daroma projekto metu ir jam pasibaigus, kad duomenys būtų kaupiami saugiai ir patikimai; kaip ir kokiomis sąlygomis jie bus prieinami pakartotiniam naudojimui, jei tik nėra tam prieštaraujančių teisinių, etinių ar saugumo priežasčių; kada ir kaip jie bus atveriami kitiems vartotojams; kokie standartiniai metaduomenys bus naudojami juos aprašant; kaip gauti duomenys bus tvarkomi ir atnaujinami; kurie duomenys bus skirti ilgalaikiam, o kurie – trumpalaikiam saugojimui, pastaruoju atveju nurodant, kada ir kaip duomenys bus sunaikinami.
 - 8.7. **Embargo laikotarpis** (angl. *embargo*) – laikotarpis nuo mokslo rezultatų (dažniausiai – publikacijos) paskelbimo iki to laiko, kai leidėjas leidžia publikuotą tekstą paskelbti talpykloje ar kitaip suteikti prie jo atvirąją prieigą.
 - 8.8. **Hibridiniai žurnalai** – mokslo žurnalai, suteikiantys atvirąją prieigą tik prie atskirų straipsnių, kurių autoriai arba juos finansuojančios institucijos yra apmokėję leidybos išlaidas, o prieiga prie likusių straipsnių suteikiama tik prenumeratoriams už prenumeratos mokesį.
 - 8.9. **Identifikatorius** – unikalus ir nuolatinis skaitmeninis objekto identifikatorius (angl. *Digital Object Identifier*), naudojamas mokslinės informacijos vienetui atpažinti skaitmeninėje erdvėje.
 - 8.10. **Institucinė atvirosios prieigos talpykla** (toliau – institucinė talpykla) – Lietuvos sporto universiteto prieskyrą turinčių mokslo publikacijų talpykla, integruota į nacionalinę atvirosios prieigos talpyklą eLABa (Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinė sistema), palaikoma Lietuvos akademinė bibliotekų konsorciumo. Talpykloje taikoma dokumentų sutapties patikra ir užtikrinamas ilgalaikis elektroninių objektų išsaugojimas.
 - 8.11. **Metaduomenys** – struktūriškai apibrėžta informacija, kuri apibūdina, paaiškina dokumentą ar informacinį išteklį, nurodo jo buvimo vietą arba kitokiu būdu palengvina

- jo suradimą, naudojimą arba valdymą. Metaduomenys apima antraštę, autorių ir jo darbovietę, tyrimo finansuotoją, publikavimo laiką ir vietą, leidinio antraštę ir kt.
- 8.12. **Postprintas** – galutinė, recenzuota ir pagal recenzento pastabas pataisyta publikacijos teksto skaitmeninė kopija, leidėjo priimta paskelbimui.
 - 8.13. **Priedas prie su leidėju sudaromos sutarties** (angl. *Addendum to Publication Agreement*) – autoriaus leidėjams pateikiamas priedas prie autorinės (licencinės) sutarties, siekiant garantuoti teises įkelti dokumentus į institucinę talpyklą ir užsitikrinti galimybę pateikti juos viešai prieigai.
 - 8.14. **Printas** – publikuoti priimto mokslo žurnalo rankraščio variantas po recenzavimo iki redagavimo, maketavimo ir prieš straipsnio paskelbimą.
 - 8.15. **Skaitmeninė kopija** – galutinė autoriaus rankraščio ar leidyklos parengta elektroninė publikacijos versija.
 - 8.16. **Žalioji atvirosios prieigos kelias** – mokslinės publikacijos kėlimas į atvirosios prieigos talpyklą iškart po publikacijos recenzavimo arba paskelbimo, arba praėjus embargo laikotarpiu nustatytam draudimo laikotarpiui.

IV skyrius

ATVIROJI PRIEIGA PRIE MOKSLO PUBLIKACIJŲ

9. Atviroji prieiga prie mokslo publikacijų vykdoma pateikiant jas talpyklose (toliau – Žalioji atvirosios prieigos kelias) ir (ar) atvirosios prieigos žurnaluose (toliau – Auksinis atvirosios prieigos kelias).
10. Pasirinkus Žalioji atvirosios prieigos kelią, mokslo publikacijos, parengtos projekto vykdymo metu ir (arba) projektui pasibaigus, turi būti laikomos talpykloje ir archyvuojamos.
11. Skaitmeninės Universiteto prieskyrą turinčių publikacijų kopijos turi būti pateiktos Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinėje sistemoje pagal Universitete numatytą tvarką, iškart po priėmimo publikuoti. Talpykla iš karto atveria jų metaduomenis. Publikacijų metaduomenys turi būti visiškai atviri, prieinami paieškai ir automatizuotai nuskaityti, net kai mokslo publikacijai taikomas embargo laikotarpis.
12. Atvirajai prieigai prie biomedicinos, fizinių, technologijos ir žemės ūkio mokslų sričių mokslo publikacijų gali būti taikomas 6 mėnesių embargo laikotarpis, o prie humanitarinių ir socialinių mokslų sričių mokslo publikacijų – 12 mėnesių embargo laikotarpis.
13. Paskelbus mokslo publikacijas, talpyklose esantys postprintai turi turėti nuorodas į oficialiai paskelbtas versijas.
14. Universiteto leidžiamiems mokslo periodiniams leidiniams naudojama *Open Journal Systems* atvirojo kodo programinė įranga. Studijų, mokslo populiarinimo ir kitų Universiteto leidinių talpinimui, nepažeidžiant autorių ir kitų šalių teisių, naudojama *Dspace* atvirojo kodo programinė įranga. Mokslo periodiniai leidiniai turi būti įtraukti į atvirosios prieigos žurnalų katalogą DOAJ (<http://doaj.org>).
15. Universiteto tyrėjams (autoriams) rekomenduojama rinktis Auksinį atvirosios prieigos kelią tada, kai straipsnių paruošimo leidybai mokesčiai (angl. *article processing charges, APC*) ar knygų paruošimo leidybai mokesčiai (angl. *book processing charges, BPC*) yra dengiami Universiteto arba tyrimus finansuojančių institucijų lėšomis ir numatomi tyrimo išlaidų sąmatoje.
16. Rekomenduojama, kad Universiteto prieskyrą turinčios publikacijos būtų skelbiamos mokslo leidiniuose, kurie įtraukti į atvirosios prieigos žurnalų katalogą DOAJ (angl. *Directory of Open Access Journals*) arba atvirosios prieigos knygų katalogą DOAB (angl. *Directory of Open Access Books*).
17. Visos knygos ir straipsniai, publikuoti atvirosios prieigos žurnaluose, už kuriuos buvo sumokėti straipsnių ir (ar) knygų paruošimo leidybai mokesčiai Universiteto ar tyrimus finansuojančių institucijų lėšomis, turi būti skelbiami su kūrybinių bendrijų licencija CC-BY (angl. *Creative Commons CC-BY*).

18. Autoriai skatinami mokslo publikacijų sutartyse su leidėjais išsaugoti autorių teisę skelbti galutinę mokslo publikacijos versiją ir tyrimų duomenis Universiteto institucinėje talpykloje. Publikacijų autoriams rekomenduojama tartis su leidėjais dėl aukščiau nurodytų principų įgyvendinimo ir pasirašyti priedą prie su leidėju sudaromos sutarties (Lietuvos sporto universiteto elektroninių dokumentų įkėlimo į Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinę sistemą tvarkos aprašo 1–4 priedai), kuris leistų užtikrinti šių Gairių reikalavimų laikymąsi.
19. Universitetas nepalaiko Auksinio atvirosios prieigos kelio, kai straipsniai skelbiami hibridiniuose žurnaluose.

V skyrius

ATVIROJI PRIEIGA PRIE MOKSLO DUOMENŲ

20. Mokslo duomenys, gauti vykdant projektines veiklas, paremtas viešosiomis lėšomis, turi būti saugomi atvirąja prieiga pagal finansavusios institucijos reikalavimus.
21. Projekto vadovas užtikrina projekto įgyvendinimo metu gautų duomenų išsaugojimą skaitmeniniu formatu, o pasibaigus projektui – pateikia atvirosios prieigos talpyklai, kuri suteikia pateiktiems duomenims identifikatorių ir iš karto atveria jų metaduomenis. Metaduomenys turi būti visiškai atviri, prieinami paieškai ir automatizuotai nuskaitomi.
22. Duomenis, kuriais remiantis parengtos mokslo publikacijos, rekomenduojama atverti tuo pačiu metu kaip ir publikacijas. Šie duomenys turi būti prieinami talpyklose ar publikacijų leidėjų nurodytais kitais būdais ir susieti su atitinkamomis publikacijomis. Duomenys turi būti išlaikyti ne trumpiau kaip 5 metus pasibaigus projektui.
23. Socialinių ir humanitarinių mokslo sričių duomenų saugojimui rekomenduojama naudoti Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų duomenų archyvą (LiDA) arba Nacionalinį atvirosios prieigos mokslo informacijos duomenų archyvą (MIDAS), biomedicinos mokslų srities duomenų saugojimui – tarptautiniu mastu pripažintą ir (ar) tyrimus finansuojančios institucijos aprobuotą duomenų talpyklą, pvz., Zenodo, DataCite ir t. t.
24. Tyrimų, kurių metu bus kaupiami duomenys, vadovai pateikia duomenų valdymo planą. Lietuvos mokslo tarybos ir (ar) Universiteto projektams skirtą duomenų valdymo planą galima parengti pritaikant LMT DVP šabloną (žr. priedą). Kitoms institucijoms skirtus mokslinių tyrimų duomenų valdymo planus galima rengti naudojantis nemokamomis internetinėmis priemonėmis [DMPOne](#) (Europa, anglų k.) ir [DMPTool](#) (JAV, anglų k.). Duomenų valdymo planas gali būti tikslinamas. Duomenų valdymo planui įgyvendinti reikiamos lėšos turi būti numatytos tyrimo išlaidų sąmatoje ir gali būti dengiamos finansuojančių institucijų arba Universiteto lėšomis.
25. Kiti su atvirąja prieiga susiję projekto vykdytojų konkretūs išipareigojimai nustatomi projektų finansavimo sutartyse.
26. Gairės dėl atvirosios prieigos prie duomenų (ar jų dalies) gali būti netaikomos, projektų vykdytojams pateikus tyrimus finansuojančiai institucijai motyvuotą paaiškinimą, jeigu:
 - 26.1. duomenys nebuvo gauti įgyvendinant projektą arba mokslo publikacija nėra paremta originaliais duomenimis, t. y. jie nebuvo surinkti ir (ar) sukurti vykdant projektą;
 - 26.2. reikia apsaugoti tyrimų rezultatus, ketinant duomenis panaudoti komercinimo ar pramonės vystymo tikslais;
 - 26.3. duomenų atvėrimas nesuderinamas su konfidencialumo reikalavimais;
 - 26.4. duomenų atvėrimas prieštarautų asmens duomenų apsaugos reikalavimams;
 - 26.5. duomenų atvėrimas trukdytų pasiekti projekto tikslus;
 - 26.6. yra kitų teisėtų priežasčių neatverti duomenų.

VI skyrius

GAIRIŲ ĮGYVENDINIMAS IR PRIEŽIŪRA

27. Dokumentų įkėlimas į institucinę talpyklą vykdomas vadovaujantis Lietuvos sporto universiteto elektroninių dokumentų įkėlimo į Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinę sistemą tvarkos aprašu.
28. Už atvirosios prieigos prie mokslo rezultatų gairių įgyvendinimą ir jų laikymąsi pagal savo kompetenciją atsako šie Universiteto padaliniai: Mokslo ir doktorantūros departamentas, Studijų departamentas, Žinių ir inovacijų perdavimo departamentas, Informacinių technologijų skyrius ir Biblioteka (toliau – padaliniai).
29. Autoriai, tyrimų vadovai yra atsakingi už šių Gairių laikymąsi ir mokslo publikacijų bei mokslo duomenų pateikimą į institucinę talpyklą.
30. Vykdydamas švietėjišką atvirosios prieigos veiklą, Universitetas organizuoja renginius, skirtus atvirosios prieigos skatinimui ir populiarinimui.
31. Universitetas rūpinasi reikiama infrastruktūra ir žmogiškaisiais ištekliais siekiant užtikrinti ilgalaikį ir tvarų atvirosios prieigos politikos ir jos įgyvendinimo priemonių palaikymą.

VII skyrius

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

32. Akademinė tyrėjų laisvė rinktis leidėjus nėra apribojama šiomis Gairėmis, tačiau jie skatinami rinktis atvirosios prieigos leidinius.
33. Tyrėjams rekomenduojama rinktis tik geriausius savo srities atvirosios prieigos žurnalus.
34. Rekomenduojama kūrybinių bendrijų CC-BY licenciją naudoti ir toms mokslo publikacijoms, už kurias paruošimo leidybai mokesčiai nebuvo sumokėti. Rekomenduojama, kad visi talpyklose archyvuojami mokslo rezultatai būtų licencijuoti naudojant kūrybinių bendrijų licenciją.
35. Gairės gali būti keičiamos arba papildomos Universiteto Senato sprendimu.

Senato pirmininkas

Vidas Bružas

Senato sekretorė

Kristina Bradauskienė

Konkursinės prioritetinių mokslinių tyrimų programos projekto

.....
(projekto pavadinimas)

duomenų valdymo plano (DVP) matmenys

Klausimai	Paaškinimas	Atsakymai
A. Duomenų rinkimas		
1. Kokius duomenis planuojate rinkti ar sukurti?	1.1. Ar egzistuoja duomenys, kuriuos galėtumėte pakartotinai panaudoti? 1.2. Kokie numatomi duomenų tipai, formatai ir apimtys?	
B. Duomenų ir jų atsarginių kopijų kaupimas		
2. Kaip duomenys ir jų atsarginės kopijos bus kaupiami projekto metu?	2.1. Kur bus kaupiami duomenys? 2.2. Kokiu būdu planuojate atkurti duomenis, jei jie būtų pažeisti? Ar kursite duomenų atsargines kopijas?	
3. Kaip užtikrinsite sukauptų duomenų saugumą?	3.1. Kokia gali būti rizika duomenų saugumui ir kaip ši rizika bus valdoma? 3.2. Kaip užtikrinsite, kad projekto partneris (jei yra) galėtų saugiai pasiekti duomenis?	
C. Duomenų atranka ir saugojimas		
4. Kurie duomenys yra ilgalaikės vertės ir turi būti saugomi?	4.1. Kurie duomenys turi būti saugomi ar sunaikinami dėl tam tikrų sutartinių nuostatų, teisinių ar kitų reikalavimų? 4.2. Kokį laikotarpį duomenys bus saugomi?	
D. Priega prie duomenų		
5. Kaip užtikrinsite duomenų prieinamumą ir galimybę jais naudotis?	5.1. Kada duomenys taps prieinami? 5.2. Kaip potencialūs naudotojai sužinos apie duomenis? 5.3. Kam bus suteikta galimybė naudotis duomenimis ir kokiomis sąlygomis?	
E. Atsakomybė ir ištekliai		
6. Kam bus priskirta atsakomybė už duomenų tvarkymą bei valdymą?	6.1. Kas atsakingas už DVP įgyvendinimą ir periodišką peržiūrą bei koregavimą? 6.2. Ar nuostatos dėl duomenų nuosavybės ir atsakomybės už mokslinių tyrimų duomenų tvarkymą (valdymą) bus aptartos su partneriu (jei yra)?	
7. Kokie žmogiškieji ir kiti ištekliai bus reikalingi rengiant bei įgyvendinant DVP?	7.1. Ar reikės įdarbinti specialias kvalifikacijas turinčius darbuotojus? 7.2. Ar bus reikalinga speciali, papildoma įranga, įskaitant programinę? 7.3. Ar įvertinote, kad duomenų bankai ar saugyklos gali taikyti mokesčius už duomenų kaupimą, saugojimą ar atvėrimą?	

Projekto vadovas

(vardas, pavardė)